

Türkiye'de 1990'lı yıllarda sivillere yönelik faili meğhul cinayetler ve zorla kaybetmeler sistematik bir devlet politikası olarak uygulandı. Bu politika ile yüzleşme olasılığı sunan az sayıda dava ise bugün teker teker kapatılıyor. Kısa süre öncesine kadar haklarında güçlü iddianameler hazırlanan ve ağır hapis cezaları talep edilen komutanların bugün teker teker aklandığını görüyoruz. Bu durum karşısında, adalet arayışındaki aileler ve insan hakları savunucuları olarak şu haklı soruyu soruyoruz:

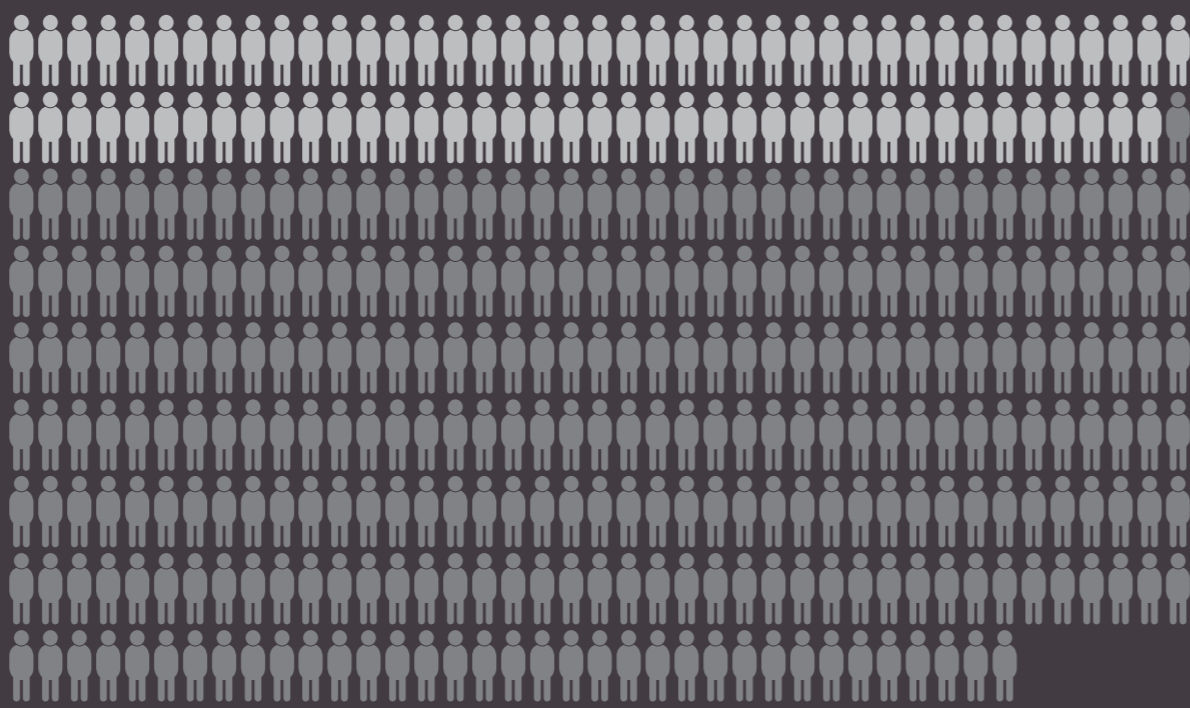
#PekiFailKim? #failibelli

Yıl	CİZRE DAVASI	JİTEM + MUSA ANTER + AYTEN ÖZTÜRK DAVASI	ANKARA DAVASI	YÜKSEKOVA DAVASI	DERİK DAVASI	GÖRÜMLÜ DAVASI	LİCE DAVASI	KIZILAĞAÇ DAVASI	VARTİNİS DAVASI	KULP DAVASI	KIZILTEPE DAVASI	DARGEÇİT DAVASI
1990	1993 yılında Şırnak'ın Cizre ilçesinde, 21 kişi terörle mücadele adı altında işkenceyle sorgulandı, zorla kaybedildi ya da öldürüldü.	JİTEM isimli örgüt çatısı altında devlet destekli cinayet, kundaklama ve bombalama eylemi gerçekleştirildiği iddiasıyla dava açıldı. Dava daha sonra Gazetesi yazar Musa Anter'in Eylül 1992'de Diyarbakır'da vurularak öldürülmesiyle ilgili davayla birleştirildi. Birleştirilen davalar arasında son olarak Ayten Öztürk'ün 1994'te Derişim'de kaçırılıp işkenceyle öldürülmesiyle ilgili dava eklendi.	1993-1996 yıllarında Ankara'da Altındağ Nüfus Müdürü Abdülmecit Baskın'ın da bulunduğu 19 kişi zorla kaybedildi veya hukuk dışı infaz edildi.	Nisan 1995'te köyünlülere bakmak için bir köyde gitmekte olan 24 yaşındaki çoban Nezir Tekçi, Hakkari'nin Yüksekova ilçesi Yukarı Öçek Mezası'nda konakladığı sırada köye gelen askerler tarafından gözaltına alındı. Bu tarihten sonra bir daha kendisinden haber alınmadı.	1992-1994 yıllarında Mardin'in Derik ilçesinde bazıları yol çevirme, bazıları köy baskınları sırasında 13 kişi zorla kaybedildi ya da hukuk dışı infaz edildi.	1993 yılında Şırnak'ın Görümlü köyü yakınlarında çıkan çatışmanın ardından askeri operasyonlar düzenlendi. Köye gelen askerler bütün köylüleri köy meydanında topladı ve köyedeki bazı evleri yaktı. Köyden askeri araca binerek Görümlü Taburunda gözaltına alındıkları 6 kişiden bir daha haber alınmadı.	1993 yılında Diyarbakır'ın Lice ilçesinde Jandarma Alay Komutanı emekli Albay Eşref Hatipoğlu'nun yönettiği askeri operasyon sonucunda Jandarma Bölge Komutanı Tuğgeneral Bahtiyar Aydın, Jandarma Üzman Çavuş Yüksel Bayar ile 14 vatandaş yaşamını yitirdi; birçok iş yeri ve konut zarar gördü; yüzlerce kişi göçe zorlandı.	1993 yılında Diyarbakır'ın Lice ilçesinde Jandarma Alay Komutanı emekli Albay Eşref Hatipoğlu'nun yönettiği askeri operasyon sonucunda Jandarma Bölge Komutanı Tuğgeneral Bahtiyar Aydın, Jandarma Üzman Çavuş Yüksel Bayar ile 14 vatandaş yaşamını yitirdi; birçok iş yeri ve konut zarar gördü; yüzlerce kişi göçe zorlandı.	Ekim 1993'te tarihinde Muş'a bağlı Vartinis Beldesinde 7'si çocuk 9 kişinin bulunduğu ev bölge güvenlik güçleri tarafından ateşe verildi. Yangına müdahale etmek isteyen askerlerce engellenirken, evden yalnızca bir kişi kurtulabildi.	Ekim 1993'te Diyarbakır'ın Kulp ilçesine bağlı Alaca köyü ve Muş'a bağlı Kayalı köyü civarında General Yavuz Ertürk komutasındaki Bolu Tuğayı tarafından yürütülen askeri operasyonlarda gözaltına alınan 11 kişiden bir daha haber alınmadı.	1992-1996 yıllarında Mardin'in Kızıltepe ilçesinde 22 kişi hukuk dışı infaz edildi veya zorla kaybedildi.	1995-1996 yıllarında iki öğretmen ve Amara köyü baş korucusunun oğlunun PKK tarafından kaçırılması ve ertesi gün sabah cenazelerinin bulunması üzerine Mardin Dargeçit'te gözaltılar başlandı. Operasyon kapsamında 29 Ekim 1995 ile 8 Mart 1996 tarihleri arasında bir uzman çavuş, üç çocuk sekiz kişi zorla kaybedildi.
1996	Susurluk kazası gerçekleşti											
2002										2001 AIHM mahkumiyet		
2003	2003 AIHM mahkumiyet		2002 AIHM mahkumiyet									
2004			2004 AIHM mahkumiyet				2004 AIHM mahkumiyet					2004 AIHM mahkumiyet
2005		2005 AIHM mahkumiyet										
2006			2006 AIHM mahkumiyet									
2007		2007 AIHM mahkumiyet										
2008												
2009	2009 İddianame düzenlendi.	2010 İddianame düzenlendi. (JİTEM ana davası)	2011 İddianame düzenlendi.	2011 İddianame düzenlendi.	2011 Dava Hakları'dan Eskişehir'e nakledildi.	2012 İddianame düzenlendi.	2013 İddianame düzenlendi.	2013 İddianame düzenlendi.	2013 İddianame düzenlendi.	2013 İddianame düzenlendi.	2013 İddianame düzenlendi.	2013 İddianame düzenlendi.
2010												
2011												
2012												
2013		2013 İddianame düzenlendi. (Musa Anter davası)	2013 (Mehmet Ağar'ın da bulunduğu) İddianame düzenlendi.	2013 AIHM mahkumiyet	2013 Dava Mardin'den Çarım'a nakledildi.	2013 İddianame düzenlendi.	2013 İddianame düzenlendi.	2013 İddianame düzenlendi.	2013 İddianame düzenlendi.	2013 Dava Muş'tan Kirikkale'ye nakledildi.	2013 İddianame düzenlendi.	2013 İddianame düzenlendi.
2014	2014 Dava Şırnak'tan Eskişehir'e nakledildi.					2014 Sanık delil yetersizliğinden beraat etti.	2014 Dava Mardin'den Çarım'a nakledildi.	2014 Dava Van'dan Muş'a nakledildi.	2014 Sanık delil yetersizliğinden beraat etti.	2014 Dava Diyarbakır'dan Ankara'ya nakledildi.	2014 İddianame düzenlendi.	2014 1. İddianame düzenlendi.
2015	Sanıkların bir kısmı suçlardan beraatine, bir kısmı suçlardan ise davanın zaman aşımından düşürülmesine karar verildi.			2015 Sanıklar delil yetersizliğinden beraat etti.	2015 Beraat kararı Yargıtay tarafından onandı.	2015 Sanıklar delil yetersizliğinden beraat etti.			2016 Sanıklar delil yetersizliğinden beraat etti.			2015 2. İddianame düzenlendi.
2016												2015 Dava Midyat'tan Adıyaman'a nakledildi.
2017												
2018						2018 Beraat kararı Yargıtay tarafından onandı.	2018 Sanıklar delil yetersizliğinden beraat etti.			2018 Sanığın bir kısmı suçlardan beraatine, bir kısmı suçlardan ise davanın zaman aşımından düşürülmesine karar verildi.		
2019		2019 İddianame düzenlendi. (Ayten Öztürk davası)	2019 Sanıklar delil yetersizliğinden beraat etti.								2019 Sanıkların bir kısmı suçlardan beraatine, bir kısmı suçlardan ise davanın zaman aşımından düşürülmesine karar verildi.	
2020												
2021			2021 İstinaf beraat kararını bozdu.					2021 Yargıtay, Bülent Karaoğlu hakkında verilen beraat kararını bozarken, diğer üç sanık hakkındaki beraat kararını onandı.		DAVA DEVAM EDİYOR		DAVA DEVAM EDİYOR

ZORLA KAYBETMELER VE YARGI

363

1990'larda OHAL bölgesinde yaygın ve sistematik bir şekilde zorla kaybetmeler ve hukuk dışı infazlar gerçekleştirildi. Hafıza Merkezi zorla kaybedilen 363 kişiyle ilgili yürütülen hukuki süreçlere ilişkin veriye ulaştı.

81

kaybedilen kişiyle ilgili bugüne dek toplam 15 dava açıldı.

282

kaybedilen kişiyle ilgili açılan soruşturmalara ise sürüncemede bırakıldı ve kovuşturma aşamasına taşınmadı.

AIHM SÜRECİ

73 başvurudan 7'si dostane çözümlerle sonuçlanırken, 12'si kabul edilmez bulundu. Kalan 54 başvuruda Türkiye'nin başta yaşam hakkı olmak üzere Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ni ihlal ettiğine karar verildi.

İDDİANAME HAZIRLANMASI NE ANLAMA GELİYOR?

Savcı, bir suçun işlendiği izlenimini veren bir durumu öğrenir öğrenmez soruşturma açmak zorundadır. Suçun işlendiğine dair yeterli şüphe oluşturulan delillerin bulunduğu hallerde ise iddianame hazırlar ve dava açılması için mahkemeye gönderir.

İşte tam da yeterli delil bulunduğundan hareketle savcılıklar, 2009-2014 yılları arasında kaybedilen 78 kişiyle ilgili 12 dava açtı. Bu davalar yalnızca kaybedilen değil, aynı zamanda hukuk dışı infaz edilen kişilerle de ilgiliydi.

YARGILAMAYI GEÇİŞTİRMEK İÇİN KULLANILAN YÖNTEMLER

2009-2014 yılları arasında zorla kaybetmelerle ilgili açılan 12 davadan 8'i "güvenlik gereğiyle" suçların işlendiği yerlerden başka şehirlere nakledildi. Hukuk dışı infazlarla ilgili açılan 2 dava da aynı şekilde nakledildi.

Suçlamaların ağırlığına rağmen, yalnızca bir davada (Temizöz ve diğerleri) yargılanan sanıklardan bazılarının bir süreliğine tutuklu kaldı. Diğer tüm davalarda sanıklar tutuksuz yargılandı.

Yalnızca görev suçlarında söz konusu olmasına rağmen, mahkemeler 2 davada sanıkların yargılanması için o dönemki Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'na başvurarak izin istedi. İzin alınmasına gerek olmadığına karar verildi.

Mahkeme heyeti üyeleri dava dosyalarına hakim olmaları için sıklıkla sürekli değiştirildi.

Davalar arasında bağlantı kurulmadı, kaybetmeler ve infazlar münferit vakalar gibi değerlendirildi.

BERAAT KARARLARI: DELİLLER YETERSİZ MİYDİ?

Zorla kaybetmelerle ilgili hazırlanan iddianameler mahkemelerce kabul edildi. Bu da yargı kurumunun bu suçlarla ilgili yeterli delillerin mevcut olduğunu kabul ettiği anlamına geliyor. Bu iddianameler, bu suçların faili olarak gösterdiği JİTEM'in teşkilat yapısı ve suçların nasıl işlendiğine dair son derece detaylı betimlemeler içeriyordu. Dolayısıyla hayır, deliller yetersiz değildi. Buna karşın 2009-2014 yılları arasında açılan 12 davadan 9'unda ya sanıkların beraatine ya da davanın zaman aşımından dolayı düşmesine karar verildi. 3 dava halen devam ediyor. 1 davada verilen beraat kararını Yargıtay onadı. Diğer kararlar kesinleşmemiş olup halen Yargıtay tarafından inceleniyor.